

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 21^{ΗΣ} ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1929

ΠΡΟΕΔΡΙΑ Δ. ΑΙΓΙΝΗΤΟΥ

ΚΑΤΑΘΕΣΙΣ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Ὁ *Γενικός Γραμματεὺς* καταθέτει τὰ πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν ἀποσταλέντα δημοσιεύματα. Ταῦτα ἀναγράφονται εἰς τὸ Βιβλιογραφικὸν Δελτίον.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑ: *Περὶ τῆς ὀρθογραφίας τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης, ὑπὸ κ. Γ. Χατζιδάκι.*

Οἱ κκ. *Σίμος Μενάρδος, Στ. Λυκούδης καὶ Θ. Βορέας* ἐπιφέρουν παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ κ. Χατζιδάκι.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ.— *Ποταμὸς ναυσίπορος**, ὑπὸ κ. Γ. Σωτηριάδου.

Ὁ Πausanias IX 30,8 ὁμιλεῖ περὶ ποταμοῦ ναυσιπόρου τοῦ Δίου ἐν Πιερίᾳ τῆς Μακεδονίας. Ἡ εἶδησις εἶναι ἀκριβῆς προκειμένου περὶ τοῦ σημερινοῦ ποταμοῦ Οὐρλιαῖ, ὅστις ἐκ τοῦ Ὀλύμπου βέων καταδύεται εἰς τὴν γῆν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους καὶ γίνεται ἄφαντος ἀναδύεται δὲ αὖθις ὑπὸ τὸ ἀνατολικὸν τεῖχος τοῦ σημερινοῦ Κάστρου τοῦ Δίου, μεταξὺ τῶν χωρίων Καρίτσας καὶ Μαλαθριάς. Ἐκ πολλῶν πηγῶν ἐνταῦθα αὐξάνων ἀποκτᾷ εὐθὺς βάθος 3 μέτρων καὶ κατακλύζων τὴν πεδιάδα σχηματίζει μέγα ἔλος. Οἱ Μακεδόνες βασιλεῖς, καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ Ἀρχέλαος (Θουκυδίδου Β' 100,1), ἐκανόνισαν τὴν κοίτην αὐτοῦ καὶ περιστείλαντες διὰ λιθίνων στηθαίων ἔτρεψαν πρὸς τὴν ἐγγὺς θάλασσαν, καταστήσαντες ναυσίπορον τὸ ρεῦμα μέχρι τῆς εἰς τὴν θάλασσαν ἐκβολῆς εἰς μῆκος ἑπτὰ σταδίων κατὰ Πausaniam. Οὕτως ἀπεστραγγίσθη ἀναμφιβόλως καὶ τὸ ἔλος.

* Ἀνεκοινώθη κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 10 Ἰανουαρίου.

Εἰς τὴν Μακεδονίαν ἀνεπλέοντο οἱ μεγάλοι ποταμοὶ καὶ εἰς πολὺ μεγαλυτέρας ἀποστάσεις· ὁ Λουδίας π. χ. εἰς ἀπόστασιν 120 σταδίων μέχρι Πέλλης. Ἡ ἀρχαία ὄμωσ Πέλλα θὰ ἦτο ἀκατοίκητος, ἂν δὲν εὐκολύνετο ὁ ῥοῦς τῶν ὑδάτων τῆς μεγάλης λίμνης καὶ τοῦ ἔλους νῦν τῶν Γενιτσῶν. Ὡστε ὁ κανονισμὸς τῆς κοίτης τῶν ποταμῶν, διὰ τῶν ἀπαιτουμένων ἐννοεῖται προχωμάτων, καὶ ἡ ἀποστράγγις τῶν ἐλῶν ἦτο φαίνεται ὅλως ἐν τῷ πνεύματι τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς τῶν Ἀργεαδῶν ἡγεμόνων τῆς Μακεδονίας.

Ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἐλησμόνησε καὶ ἐν Βαβυλῶνι ἀκόμη, ἐνῶ ἠτοίμαζε τὴν εἰς Ἀραβίαν ἐκστρατείαν, νὰ τάξῃ τὸν μηχανικὸν Κράτητα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ κοινοῦ τῶν Βοιωτῶν, διὰ νὰ κατασκευάσῃ τὴν μεγάλην διὰ τοῦ ὄρους σήραγγα πρὸς διοχέτευσιν τῶν ὑδάτων τῆς λίμνης Κωπαΐδος εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου καὶ ἀποξήρανσιν τῆς ποτε πλουτοφόρου πεδιάδος τοῦ Ὁρχομενοῦ τῶν Μινυῶν.

Ὁ Ἀρχέλαος ἦτο μέγας ἀναμορφωτὴς ἡγεμῶν τῶν Μακεδόνων (414/13 — 400 π. Χ.). Ὑποθέτω ὁ θαυμασμὸς τοῦ Θουκυδίδου πρὸς τὰ μεγάλα τοῦ ἀνδρὸς ἔργα προεκάλεσε τοὺς περὶ αὐτοῦ σοβαροὺς τοῦ ἱστορικοῦ λόγους, ὅστις τόσον ὀλιγόλογος ἄλλως καὶ σιωπηλὸς μάλιστα εἶναι μέχρι τραχύτητος διὰ τόσα σπουδαῖα καὶ μεγάλα πράγματα τῆς ἰδίας του Ἑλληνικῆς πατρίδος, καὶ τῶν Ἀθηνῶν αὐτῶν.

Ὁ Ἀρχέλαος ὑπῆρξε μέγας κτίστης εἰς τὸ κράτος του καὶ—τὸ θαυμασιώτερον—ἐφρόντισε περὶ τῆς συγκοινωνίας τῆς χώρας («ὁδοὺς εὐθείας ἔτεμε» δηλαδὴ μεγάλας λεωφόρους κατεσκεύασε, λέγει ὁ Θουκυδίδης) κατὰ ὅλως διόλου σημερινὴν ἔννοιαν τοῦ πράγματος.

Οὕτω τὴν μεγαλοπραγμοσύνην του ἐπέδειξε καὶ εἰς τὴν περὶ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Δίου φροντίδα κατασκευάσας καὶ τὸ ἱκανῶς σφζόμενον θέατρον ἰδρύσας δὲ αὐτόθι καὶ Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, ἐνῶ ἄλλως καὶ τὸν Εὐριπίδην ἐκάλεσεν εἰς τὴν Αὐλὴν του καὶ τὸν Ζεῦξιν πρὸς διακόσμησιν τῶν ἀνακτόρων τῆς πρωτεύουσος του.

Οὐδὲν ἄπορον ἄρα ὅτι καὶ ἄλλως περὶ τοῦ Δίου τόσον λαμπρῶς φροντίσας ἀνέλαβε συγχρόνως καὶ τὴν πεδιάδα αὐτοῦ ἀπὸ τὰ ἔλη νὰ καθαρῶσιν, τὸ βεῖθρον τοῦ ποταμοῦ τοῦ Δίου (Βαφύραν ὁ Πausanias τὸν ἀποκαλεῖ) ἐξασφαλίζων καὶ διὰ τοῦ τοιοῦτου περιορισμοῦ τῶν ὑδάτων του εἰς ὠρισμένην κοίτην ναυσίπορον αὐτὸν καθιστῶν.

Τὰ αὐτὰ θὰ ἠδυνάμην νὰ εἶπω ὅτι συνέβησαν καὶ ὡς πρὸς τὸν μόνον ἐν Ἑλλάδι ἐν μέρει πλωτὸν ποταμὸν Ἀχελῷον, εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Οἰνιαδῶν μέχρι Στράτου, καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀποξήρανσιν τῶν αὐτόθι φθοροποιῶν ἐλῶν, ἄνευ τῆς ὁποίας ἀδύνατον νὰ νοηθῇ, ὡς πειθόμεθα ἀποβλέποντες εἰς τὴν νῦν κατάστασιν τοῦ τόπου, ἢ ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας ὑπαρξίς τῆς ἀνθηρᾶς βεβαίως ἀρχαίας ἐκείνης πόλεως, τῆς τῶν Οἰνιαδῶν.

Τῶν Μακεδόνων βασιλέων ἡ παρὰ τὸ Δίον ἐργασία διὰ τὴν ρύθμισιν τοῦ ποταμοῦ ρεῖθρου μαρτυρεῖται ἀπὸ τὰ σφζόμενα λείψανα τοῦ ἰσχυροῦ ἐκατέρωθεν στηθαίου τῶν χειλέων. Εἶναι ταῦτα ὀγκόλιθοι ἐξέχοντες ὀρθοὶ κατὰ χώραν ἰστάμενοι, ἢ ἄλλοι καλῶς θεμελιωμένοι εἰς τὸ ἔδαφος, ἐπιμελῶς λαξευμένοι, μήκους τριῶν μέτρων καὶ ἐπέκεινα, πλάτους ὑπὲρ τὸ μέτρον, πάχους 80 περίπου ἑκατοστῶν, στεγανῶς εἰς τὰς ἀρμογὰς πρὸς ἀλλήλους συνδεόμενοι, στερεώτατα οὕτω ἀποτειχίζοντες τὰς ὄχθας.

Ἄλλὰ καὶ τὰ τεῖχη τοῦ Κάστρου τοῦ Δίου δεικνύουσι τὸ αὐτὸ ὑλικὸν καὶ ἡ ἐντὸς αὐτοῦ ἀποκαλυφθεῖσα μεγάλη ὁδὸς πλακόστρωτος μὲ λίθους ὀγκώδεις καὶ ὀρθοστάτας παρεμφερεῖς καὶ ἄλλαι εὐθεῖαι ὡσαύτως παρόμοιαι παρ' αὐτὴν ὁδοί, ἐνῶ καὶ ἄλλα ἀνάλογα πρὸς ταῦτα στοιχεῖα ἐφανερῶθησαν κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτόθι ἀνασκαφικὴν ἔρευναν ἐκ ναῶν προερχόμενα ἢ στοῶν τοῦ Δίου, κτισμάτων ἀναμφιβόλως τῶν Μακεδόνων βασιλέων, κατὰ τοὺς αὐτοὺς κλασικοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς καὶ τοῦ Ἀρχελάου.

Ὁ κ. Ἀντ. Κεραμόπουλλος παρατηρεῖ τὰ ἐξῆς: Ὁ κ. Σωτηριάδης εἶπε περὶ ναυσιπορίας διὰ τοῦ Ἀγελφού, τοῦ Στρυμόνος, τοῦ Λουδίου καὶ τοῦ μικροῦ ποταμοῦ τοῦ Δίου. Ὅτι ὁ Λουδίας ἦτο πλωτός, ἐπὶ 120 στάδια κατὰ Στράβωνα, ὑπήρξε λόγος, ἵνα ὁ Ἀρχέλαος ἅμα τῇ ἀναρρήσει του εἰς τὸν θρόνον μεταθέσῃ τὴν πρωτεύουσάν ἐξ Ἐδέσσης εἰς Πέλλαν καὶ χρησιμοποιῇ τὴν θάλασσαν. Ἀπέκτησεν οὕτω παραλίαν ἔδραν ἀντὶ μεσογείας. Τὴν χρησιμότητα τοῦ πλωτοῦ ποταμοῦ τοῦ Δίου κατανοοῦμεν ἀποχρώντως, ἂν ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι καὶ ὁ Ἀλιάκμων ἦτο κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα πλωτός· πιστεύω δ' ἐγώ, ὅτι τὸ συμβαῖνον κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα συνέβαινε καὶ κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους.

Νομίζω λοιπόν, ὅτι ἡ σπουδαιότητι οὕτω χρησιμοποίησις τῶν ποταμῶν τούτων ἦτο πρὸς καταγωγὴν τῆς οἰκοδομικῆς καὶ ναυπηγησίμου ξυλείας, ἧς ἐξήγοντο μεγάλοι ποσότητες ἐκ Μακεδονίας. Αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν Δελφῶν γινώσκουσι τὴν ἐκλεκτὴν ταύτην ξυλείαν, ὡς καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τοῦ Ἀνδοκίδου καὶ τοῦ Ξενοφῶντος καὶ τοῦ Δημοσθένους· ὅταν δὲ τοιαῦτα ἐδάφη καταναλώσεως αὐτῆς γινώσκωμεν, δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι καὶ εἰς ἄλλα πλεῖστα μέρη τῆς Ἑλλάδος ἐγένετο ἐξαγωγή τοῦ μακεδονικοῦ τούτου προϊόντος.

Πόθεν τῆς Μακεδονίας ἀκριβέστερον ἐξήγετο ἡ ξυλεία αὕτη; Ἀναμφιβόλως οὐχὶ ἐκ τῶν πεδιάδων· ἀλλ' οὐδ' ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας. Διότι ἡ συνθήκη ἡ συναρθεῖσα μεταξὺ τῶν ἐν Ὀλύμπῳ συνφικισμένων Χαλκιδῶν καὶ τοῦ Ἀμύντου τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἐρριδαίου κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ 4ου αἰ. π. χ. ἐξασφαλίζει τὰς Χαλκιδεῦσιν ἐξαγωγὴν καὶ διαγωγὴν διὰ τῆς χώρας πίσεως τε καὶ ξύλων οἰκοδομιστηρίων καὶ ναυπηγησίμων ἄλλων τε καὶ ἐλατίνων. Ἐπειδὴ ἡ ἐπιγραφή ὑποθέτει ἀκμὴν τῆς Ὀλύμπου ἐν τῇ Χαλκιδικῇ, δὲν πιστεύω ὅτι πρόκειται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ περὶ ξυλείας ἐκ τῶν ὀρέων τῆς Χαλκιδικῆς, ἀφ' οὗ ταύτην ἠδύναντο νὰ ἔχωσι καὶ ἄνευ

συνθήκης. Ὡστε πρόκειται περὶ ξυλείας προερχομένης ἐκ τῆς δυτικῆς ἤτοι τῆς Ἄνω Μακεδονίας, ἣτις ἔχει καὶ τὰ ὑψηλότερα καὶ τὰ δασωδέστερα ὄρη, τὰ Πιέρια, τὸν Ὀλυμπον, τὸ Βέρμιο, τὴν Πίνδον, τὸ Βόιο, καὶ ἄλλα. Μέγα μέρος τῆς ἐξαγομένης ἐνταῦθα ξυλείας πιστεύω ὅτι κατήγεται, ὅπου καὶ ὅσον ἦτο δυνατόν, διὰ τῶν ποταμῶν, καθ' οὓς τρόπους συνειθίζεται καὶ ὅπου ἀλλαγῶν τοῦτο συμβαίνει. Ἐφορτώνετο δὲ ἀλλαγῶν τε καὶ ἐν τῷ λιμένι τοῦ Δίου.

Ἄλλ' ὅτι εἰς παλαιότερους χρόνους ἦτο γνωστὴ ἢ χρῆσις τῶν ποταμῶν ὡς πλωτῶν ὁδῶν, συνάγεται καὶ ἐκ τῶν τελευταίων ἐρευνῶν καὶ ἀνασκαφῶν τῆς Γαλλικῆς καὶ Ἀγγλικῆς σχολῆς κατὰ τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας. Ἐκεῖ εὐρέθησαν ἀγγεῖα τῆς τελευταίας περιόδου τοῦ μυκηναϊκοῦ ρυθμοῦ, ὅτε δηλαδὴ ἐσημειώθη ἡ μεγίστη ἐξάπλωσις τοῦ μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ. Τοιαῦτα ἀγγεῖα εὐρέθησαν καὶ εἰς τὴν Βαδαρόφτσαν καὶ εἰς ἄλλα σημεῖα κατὰ τὸ Κιλινδῖρ (Καλίνδοια;) κατὰ σχέσεις, ἃς δύνανται τις νὰ ἀκριβώσῃ διὰ τῶν μελετῶν τοῦ Rey, τοῦ Casson, τοῦ Heurtley καὶ ἄλλων. Ἐπειδὴ δὲ ὁ μυκηναϊκὸς πολιτισμὸς παρὰ τὰς μῆτω ἐξαλειφθείσας προσδοκίας μου δὲν εὐρέθη ἀξιολόγως εἰς τὰ μεσόγεια τῆς Μακεδονίας, ἡ δὲ κατὰ τὰ παράλια ἐξάπλωσις αὐτοῦ ἐγένετο βεβαίως ἀπὸ θαλάσσης, γίνεται πιθανόν, ὅτι τὰ ἐν ταῖς μνημονευθείσαις μεσογείαις θέσεσιν παρὰ τὰς λίμνας τοῦ Ἀματόβου καὶ τοῦ Ἀρτζάν καὶ τὸν ροῦν τοῦ Ἀξιοῦ ποταμοῦ, μυκηναϊκὰ λείψανα ἐφθασαν ἐκεῖσε διὰ τοῦ Ἀξιοῦ ποταμοῦ, ἀνάπλου, ἔχοντος κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους ἢ ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν ἤδη χρόνων.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΜΗ ΜΕΛΩΝ

ΜΙΚΡΟΒΙΟΛΟΓΙΑ.—Ἡ ἐπίτευξις διὰ τῆς ζυμώσεως τῆς φυματίνης εἰδικοῦ ἀντιγόνου διὰ τὴν φυματίωσιν, ὑπὸ κ. Ἀλεξάνδρου Κόμη. Ἀνεκοινώθη ὑπὸ κ. Κ. Σάββα.

Ἐν τῇ ἐργασίᾳ, ἣτις ἐδημοσιεύθη εἰς τὰ *Beiträge zur Klinik der Tuberkulose*, 70, Heft 6, κατάδηλον γίνεται ὅτι ἡ φυματίνη διὰ τῆς ζυμώσεως ὑφίσταται σημαντικὴν μεταβολὴν τῶν τοξικῶν αὐτῆς ἰδιοτήτων, αἵτινες ἐκμηδενίζονται καὶ ἐλλείπουσι παντελῶς. Οὕτω ἡ ζυμωθεῖσα φυματίνη ἐνιεμένη εἰς δόσεις μεγάλας ὑποδορεῖται εἰς φυματικοὺς ἀρρώστους φέροντας ἔτι καὶ μορφὰς φυματίωσεως ὡς ἡ Phthisis florida καὶ Phthisis desperata δὲν προκαλεῖ φυματινικὰ φαινόμενα οὔτε ἀναφυλακτικὰ Shocks.

Πρὸς ἔλεγχον ὁμοῦ τῆς ἀνοσοποιητικῆς ἰκανότητος τῆς ζυμωθείσης φυματίνης διὰ τῆς δερμοαντιδράσεως von Pirquet ἐγένοντο ἔρευναι διὰ τῆς μεθόδου Mantou ἐκ παραλλήλου μετὰ τῆς ἀπλῆς μὴ ζυμωθείσης φυματίνης. Οὕτω ἡ ζυμωθεῖσα φυματίνη διηρέθη εἰς τέσσαρας περιόδους ἀναλόγως τοῦ χρόνου τῆς ζυμώσεως, ἀρχομένου ἀπὸ τῆς φυματίνης, ἣτις δὲν ὑπέστη πλήρως τὴν κυρίαν ζύμωσιν καὶ